

"הכל לפי מה שאדם מכיר בעצמו?": נפרדות בעולם שוויוני

הרב איתן טוקר

א. קדושה, נפרדות ושיוויון

ויקרא רבה (וילנא) פרשת קדושים פרשה כד

א"ר יהודה בן פזי מפני מה נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים אלא ללמדך שכל מקום שאתה מוצא בו גדר ערוה אתה מוצא קדושה... אמר רבי יהושע בן לוי מפני מה נסמכה פרשת עריות לפרשת קדושים אלא ללמדך שכל מקום שאתה מוצא גדר ערוה אתה מוצא קדושה ואית ליה קריין סגייין, אשה זונה וחללה וקדשתו כי את לחם אלהיך הוא מקריב, אלמנה וגרושה וחללה זונה וגוי ולא יחלל זרעו, והדין דבר אל כל עדת בני ישראל.

בראשית רבה (תיאודור-אלבק) פרשת בראשית פרשה יז

...ויסגר בשר תחתנה. אמר ר' חננא בריה דרב אדא מתחילת הספר ועד כאן אין כתי' סמך כיון שנבראת נברא הסטן עימה, ואם יאמר לך אדם הוא הסובב (בראשית ב יא יג) אמור לו בנהרות הכתוב מדבר.

ב. הרגל

ספר חסידים (מרגליות) סימן אלף קכ

המברך שהשמחה במעונו צריך לחקור אם קיימו וגילו ברעדה (תהלים ב' י"א) אם רעדה במקום גילה קיימו אבל אם אדם לוקח לו אשה שאינה הוגנת או הוא אינו הגון או שניהם אינם מהוגנים או אין תרבות שם וניבול פה ביניהם או נשים יושבות בין האנשים שהרהורים שם לא יתכן לברך שהשמחה במעונו.

לבוש סוף או"ח, מנהגים אות לו

ואין נוהרין עכשיו בזה ואיפשר משום דעכשיו מורגלות הנשים הרבה בין האנשים ואין כאן הרהורי עבירה כ"כ דדמיין עלן כקאקי חיוורא מתוך רוב הרגלן בינינו וכיון דדשו דשו.

בבלי ברכות סא.

לא יהלך אדם אחורי אשה בדרך ואפילו אשתו, נזדמנה לו על הגשר - יסלקנה לצדדין, וכל העובר אחורי אשה בנהר - אין לו חלק לעולם הבא... אמר רבי יוחנן: אחורי ארי ולא אחורי אשה...

לקט יושר חלק ב (יורה דעה) עמוד לו ענין ב

ואמר שמואל לילך אחר אשת חבר או אחר אמו, משום דבזמן הזה אין אנו מוזהרין כ"כ מלילך אחרי אשה

שו"ת ציץ אליעזר חלק ט סימן נ

...יש לומר דכוונת התה"ד היא בכזאת, דלכן שאני זמן הזה מבזמן הקדום, משום דבזמן הקדום לא היתה האשה רגילה ללכת ברחובות קריה והיתה יושבת בירכתי ביתה... ולכן הפגישה וההילוך אחריה ברחוב היה מביא ביותר לידי הרהור, אבל משא"כ בזמן הזה שהמציאות לא כן, אלא האשה אינה יושבת בירכתי ביתה כבזמן הקדום ורגילין יותר בראית אשה ברחוב, לכן קלקלתם תקנתם דאין כ"כ עתה חשש הרהור בהליכה אחריה כפי אז ועל כן הקיל התה"ד משום ה"ט עכ"פ באשת חברו ובאמו כנ"ל.

ראבי"ה ח"א - מסכת ברכות סימן עו

וכל הדברים [שהזכרנו למעלה] לערוה דווקא בדבר שאין רגילות להגלות, אבל בתולה הרגילה בגילוי שער לא חישינן, דליכא הרהור, וכן בקולה [לרגיל בו].

ערוך השולחן אורח חיים סימן עה סעיף ו-ז

כתבו רבותינו בעלי הש"ע בסעיף ב' שיער של אשה שדרכה לכסותו אסור לקרות כנגדו אפילו אשתו אבל בתולות שדרכן לילך פרועות הראש מותר...

ועתה בואו ונצווה על פרצות דורינו בעוונותינו הרבים שזה שנים רבות שנפרצו בנות ישראל בעון זה והולכות בגילוי הראש וכל מה שצדקו על זה הוא לא לעזר ולא להועיל ועתה פשתה המספחת שהנשואות הולכות בשערותן כמו הבתולות או לנו שעלתה בימינו כך מיהו עכ"פ לדינא נראה שמותר לנו להתפלל ולברך נגד ראשיהן המגולות כיון שעתה רובן הולכות כך והוה כמקומות המגולים בגופה... וכיון שאצלינו גם הנשואות כן ממילא דליכא הרהור...

ג. אין אחד דומה לחבירו?

1. מקורות חז"ל

ברכות כ.

רב גידל הוה רגיל דהוה קא אזיל ויתבי אשערי דטבילה, אמר להו: הכי טבילו והכי טבילו. אמרי ליה רבנן: לא קא מסתפי מר מיצר הרע? אמר להו: דמיין באפאי כי קאקי חיורי.

כתובות יז.

רב אחא מרכיב לה אכתפיה ומרקד, אמרי ליה רבנן: אנן מהו למיעבד הכי? אמר להו: אי דמיין עליכו ככשורא - לחיי, ואי לא - לא.

קידושין פא:-פב.

רב אחא בר אבא איקלע לבי רב חסדא חתניה, שקליה לבת ברתיה אותבוה בכנפיה. אמר ליה...מר...עבר ליה אדשמואל, דאמר שמואל: אין משתמשים באשה! אמר ליה: אנא כאידך דשמואל סבירא לי, דאמר שמואל: הכל לשם שמים.

2. כל אחד שופט לעצמו

שבת יג.

עולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחוותיה אבי חדייהו, ואמרי לה אבי ידיהו. ופליגא דידיה אדידיה, דאמר עולא: אפילו שום קורבה אסור, משום לך לך אמרי נזירא סחור סחור, לכרמא לא תקרב.

תוספות מסכת עבודה זרה דף יז עמוד א

ופליגא דידיה אדידיה - ומה שהיה מיקל לעצמו היינו משום דדמיין עליה כי כשורא כדאמרי' בריש פ"ב דכתובות (דף יז.).

חידושי הריטב"א מסכת שבת דף יג עמוד א

ופליגא דידיה אדידיה. פי' כי היה מיקל לעצמו לפי שמכיר ביצרו, וכההוא דאמר (ברכות כ' א') דמיין עילאי כי קאקי חירוי.

חידושי הריטב"א מסכת קידושין דף פב עמוד א

הכל לפי דעת שמים. וכן הלכתא דהכל כפי מה שאדם מכיר בעצמו, אם ראוי לו לעשות הרחקה ליצרו עושה ואפילו להסתכל בבגדי צבעונין של אשה אסור כדאיתא במסכת עבודה זרה (כ' ב'), ואם מכיר בעצמו שיצרו נכנע וכפוף לו ואין מעלה טינא כלל מותר לו להסתכל ולדבר עם הערוה ולשאול בשלום אשת איש, והיינו ההיא דרבי יוחנן (ב"מ פ"ד א') דיתב אשערי טבילה ולא חייש איצר הרע, ורבי אמי דנפקי ליה אמהתא דבי קיסר (כתובות י"ז א'), וכמה מרבנן דמשתעי בהדי הנהו מטרונייתא (לעיל מ' א'), ורב אדא בר אהבה שאמרו בכתובות (שם) דנקיט כלה אכתפיה ורקיד בה ולא חייש להרהורא מטעמא דאמרן, אלא שאין ראוי להקל בזה אלא לחסיד גדול שמכיר ביצרו, ולא כל תלמידי חכמים בוטחין ביצריהן כדחזינן בשמעתין בכל הני עובדין דמיייתין, ואשרי מי שגובר על יצרו ועמלו ואומנתו בתורה, שדברי תורה עומדים לו לאדם בילדותו ונותנין לו אחרית ותקוה לעת זקנתו, שנאמר עוד ינובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו.

3. יחידי סגולה

תוספות מסכת שבת דף יג עמוד א

ופליגא דידיה אדידיה - והוא היה יודע בעצמו שלא יבא לידי הרהור שצדיק גמור היה כדאמרינן בפרק ב' דכתובות (דף יז.) דרב אדא בר אהבה מרכיב לה אכתפיה ומרקד א"ל רבנן אגן מהו למעבד הכי א"ל אי דמיא לכוך כי כשורא לחיי ואי לא לא והספר לא חש לפרש ולהאריך כאן למה היה עושה.

ספר החינוך מצוה קפח

ומכל מקום, לפי הדומה מכל מה שהזהירו זכרונם לברכה אין אדם רשאי לזוז ממוסרם הטוב, ואף על פי שהוא מוצא עצמו חשוד התאוה קצת, לא יאמר כיון שאני מוצא עצמי כן מה איכפת לי אם אסתכל בנשים כי יודע אני בעצמי שלא יתעורר יצרי בכך, שהרבה אמרו כן ונכשלו... וזה שאתה מוצא קצת מעשים בגמרא מראים סותרים דברי אלה, כלומר שאפילו במה שאסרו זכרונם לברכה בנשים לא היו קצת מהן חוששין, אין זה סתירה כלל לדברי, **דבמקום מצוה הוא דוקא שהיו מקילין קצת**. כמו שמצינו ברבי יוחנן דהוה יתיב אשערי טבילה כדי שישתכלו בו הנשים ויולידו בנים נאים כמותו, והוא לא היה מסתכל בהן חלילה, ורבי דהוה נקיט כלתה אכתפיה, למצוה הוא שהיה עושה כן כדי לשמחה...

ועוד שהם זכרונם לברכה היו כמלאכים, שלא היה עסקם אפילו שעה קלה כי אם בתורה ובמצוות, והיתה מפורסמת כוונתם לכל העולם כשמש...

4. הערכת כוונות והקשר

משנה סוטה ג:א

היה נוטל את מנחתה מתוך כפיפה מצרית ונותנה לתוך כלי שרת ונותנה על ידה וכהן מניח ידו מתחתיה ומניפה:

תלמוד ירושלמי מסכת סוטה ג:ה

ואין הדבר כאור: מביא מפה. ואינו חוצץ? ומביא כהן זקן. ואפי' תימר ילד, שאין יצר הרע מצוי לשעה.

שבת יג.

אמר רבי פדת: לא אסרה תורה אלא קורבה של גלוי עריות בלבד, שנאמר +ויקרא יח+ איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה.

מאירי בית הבחירה עבודה זרה יז עמוד ב

אע"פ שבאיסור קריבה פרשה תורה לא תקרבו לגלות ערוה שהדבר מוכיח על קריבה שלא בכונת גלוי ערוה שמוותרת, מכל מקום צריך אדם להזהר על כל קריבה שבעולם, לך לך אמרינן לנזירא סחור סחור לכרמא לא תקרב.

ברכות סא.

תנו רבנן: המרצה מעות לאשה מידו לידה כדי להסתכל בה - אפילו יש בידו תורה ומעשים טובים כמשה רבינו - לא ינקה מדינה של גיהנם, שנאמר +משלי י"א+ יד ליד לא ינקה רע - לא ינקה מדינה של גיהנם.

ספר כלבו סימן סו

ואמר הר"ם מרוטנבור"ק כי שמו חרם שלא יהיו אנשים עם הנשים במחול והיו דורשים יד ליד לא ינקה רע, ואמרתי כי אינו ר"ל על זה כי אם לרעה כי אינם רשעים לעשות בפרהסיא, ומביא ראיה מכהן גדול על ענין סוטה שלוקח המנחה מידו לידה והתיר לכל בניו הדבר ואמרתי הדבר לר"א משונה"ם ואמר גם אני שמעתי זה ומעיד אני עליו בשבועה אבל טוב להניח הדבר,

ויש לו לאדם למנוע עצמו מכל דבר שהגוף נהנה מהן בעבור הפרוצים על ידי נשים להרהר אחריהן וליגע ולישב אצלן ומלהסתכל בבגדיהן החמודות ומלשמוע נגינתן ומלדבר עם אשה בסתר בין אשת איש בין פנויה חוץ מאשתו כשהיא טהורה ובה ישמח בכל חשק תאוות לבו בגעגועים במשמושים בחבוקים בנשוקים בדבוקים...

ספר אור זרוע ח"א - הלכות נדה סימן שמא

מיהו היכא שכבר הכינו צרכי הסעודה ופירסה נדה. ה"ז כונסה לכתחלה ומקדשה ומקבלת הטבעת מידו דכוין דעדיין לא נתקדשה ואינו מותרת לבוא עלי' לית לן בה אם יגע בידה.

ט"ז אורח חיים תרטו:א

...דהא אשת חבריו שאסור לישן במטה א' ומותר בנגיעה...

5. התמודדות עם סביבה מינית

תורת חיים מסכת עבודה זרה דף יז עמוד א, ר' אברהם חיים שור, סטנוב ובלז שבגליציה, המאה ה"ט-י"ז

ונראה דאסור ללכת במחול עם הכלה בשבעת ימי המשתה אפילו אינו אוחז בידה ממש אלא בהפסק מטפחת כדרך שנהגין מקצת ת"ח שבדור הזה אפילו הכי לאו שפיר עבדי כדמשמע הכא דשום קריבה בעלמא אסור ואין לחלק בין כלה לאחרת דליכא האידינא מאן דמצי למימר דמביא עליה ככשורא...

6. עראי וקבע

שו"ת ציץ אליעזר חלק ז סימן מד

...וזה דוחק גדול להתיר בכזאת [להתייחד באופן קבוע עם בן או בת מאומצים] למי שבטוח שדמיא עליה כקאקי חיזורי, כדרוצה לומר כ"ג, דזה מצינו רק בכגון על מאורע מיוחד ועראי או כשאין קריבה של ממש...

ד. מפריצות לפרישות

ב"ח אבן העזר סימן כא

ובמלכותינו נהגו תלמידי חכמים להקל בכלה גם הגדולים שבדור והיכא דנהוג נהוג והיכא דלא נהוג איסורא איכא

שו"ת בני בני א:לו

ולע"ד כוונת דבריו [של הריטב"א בסוף קידושין] שאין היחיד רשאי להקל לעצמו יותר מאחרים בדברים אלה אם לא שהוא חסיד גדול וזו כוונת הריטב"א, אבל בדבר שנתפשט שפיר יכולים העולם לסמוך שאינם נכשלים בהסתכלות וכו' ואז יש ליחיד להחמיר בשעת הצורך.

"הרהור והרגל", מתוך שו"ת בני בני ח"ד, מאמר ב

כל הדברים אמורים רק לגבי פעולות שבמהותן ועיקרן הן תמימות, כמו משא ומתן בין גברים לנשים ושיבה ואכילה ביחד וכיוצא באלה שאין בהן גירוי היצר מצד עצמן. כאשר החשש הוא שעצם היות אנשים ונשים ביחד יביא להרהור אף שאין הכוונה לכך, יכול ההרגל למנוע הרהור. לעומת זה, שום היתר אינו שייך בפעולות שיש בהן גירוי ברור של היצר. ולכן לא יתכן להכשיר פעולות כמו ריקודים מעורבים ובפרט ריקודי דיסקו גם אם בני הזוג אינם נוגעים, או שחייה מעורבת בפרט בבגדי ים חושפניים וכל שכן צפייה בהצגות אירוטיות ועוד שורה של גירוים שאי אפשר למנות את כולם.

תוספתא דמאי ב:כג-כד

היה נדור מן הככר ואמ' לו תן לי ואוכלנו... לא יתן לו שאין מאכילין [את האדם] את האסור לו כיוצא בו לא יושיט ישראל אבר מן החי לבני נח ולא כוס יין לנזיר שאין מאכילין את האדם דבר האסור לו

ה. מחיצה בבית הכנסת: מבט חדש

1. "קלות ראש"

תוספתא ברכות ג הלכה כא

אין עומדין להתפלל לא מתוך סיחה ולא מתוך השחוק ולא מתוך קלות ראש אלא מתוך דברים של חכמה וכן לא יפטר אדם מחבירו לא מתוך שיחה ולא מתוך שחוק ולא מתוך קלות ראש אלא מתוך דברים של חכמה שכן מצינו בנביאים הראשונים שסיימו דבריהם בדברי שבח ותנחומין

תוספתא מגילה ב הלכה יח

בתי כנסיות אין נוהגין בהן קלות ראש לא יכנס בהן בחמה מפני החמה ובצנה מפני הצנה ובגשמים מפני הגשמים ואין אוכלין בהן ואין שותין בהן ואין ישנין בהן ואין מטיילין בהן ואין ניאותין בהן אבל קורין ושונין ודורשין בהן...

תוספתא נדה ט הלכה יז

...בראשונה כל מי שיש לו מת היו יציאותיו קשות עליו יותר ממתו התחילו הכל מניחין מתייהן ובורחין הנהיג רבן גמליאל קלות ראש בעצמו נהגו הכל כרבן גמליאל:

מסכתות קטנות מסכת אבות דרבי נתן נוסחא ב פרק לא

ג' דברים מאהבין את האדם לבריות. יד פשוטה ושולחן ערוך וקלות ראש:

בבלי מגילה כח:

אמר רבי אסי: בתי כנסיות שבבבל על תנאי הן עשוין, ואף על פי כן אין נוהגין בהן קלות ראש. ומאי ניהו - חשבונות.

משנה אבות ג:ג

רבי עקיבא אומר שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה

2. נפרדות במקדש ובחיים

תוספתא סוכה ד:א

בראשונה כשהיו רואין שמחת בית השואבה היו אנשים רואין מבפנים ונשים רואות מבחוץ וכשראו בית דין שהן באין לידי קלות ראש עשו שלש גזוזטראות בעזרה כנגד שלש רוחות ששם נשים יושבות ורואות בשמחת בית השואבה ולא היו מעורבין

בבלי סוכה נא:-נב.

היכי עביד הכי? והכתיב +דברי הימים א כח+ הכל בכתב מיד ה' עלי השכיל! - אמר רב: קרא אשכחו ודרוש, +זכריה יב+ וספדה הארץ משפחות משפחות לבד משפחת בית דוד לבד ונשיהם לבד. אמרו: והלא דברים קל וחומר. ומה לעתיד לבא - שעוסקין בהספד ואין יצר הרע שולט בהם - אמרה תורה אנשים לבד ונשים לבד, עכשיו שעוסקין בשמחה ויצר הרע שולט בהם - על אחת כמה וכמה.

מעשים לבני ארץ ישראל

מהוא ט) שיכנמו בני אדם לבית המשחה או לגמילות חסדים ויאכלו
בסעודה האנשים עם האנשים מעורבבין.
כך המעשה. אם בזמן שהנשים יושבות כאחת בפני עצמן והאנשים
בפני עצמן מותרין על סנת שלא ימזגו אנשים לנשים ונשים לאנשים. וכן
כחילוק המנות והפרפריות, אבל אמורין הן בסעודה בזמן שהן מעורבבין אלו
ואלו האנשים והנשים, שאסור לו לאדם להתערב עם הנשים בסעודה חוץ
מאחותו ואחות אביו ואחות אמו ואחות אשתו על סנת
שתהא אשתו בסעודה שהיא משמרתו מן העבירה.

ספר הפרדס לרש"י

מעשים לבני ארץ ישראל

מהו א) במחול האנשים והנשים בערבוביה.
אסור לחול כן, אלא האנשים לכד והנשים לכד,
ומה הוא בעינת האיביל שהן בוכין באילייה א)
ובבכיה כת' וספדה הארץ משפחות משפחות לכד
הן בעינת השמחה והמשתה שהם משחקים ויצה"ר
מצוי לא כ"ש שהיו האיללין אלו לעצמן ואלו לעצמן
כדי שלא יהרהר יצרן על עבירה בשחוק שלמשתה.

אסור ג) להתערב חנשים
עם האנשים בין בסעודה בין
בכל עניין, אלא נשים לכד
והאנשים לכד מקל וחומר ומה
אם בעונת האבל כתיב וספרו
בית ישראל משפח' לכד בית
דוד לכד ונשיהם לכד, המשתה
והשחוק על אחת כמה וכמה
מפני שיצר הרע מתגרה במ.

המקור הבא עוסק בנפרדות מגדרית באופן כללי.

קידושין פא.

אמר רב כהנא: אנשים מבחוץ ונשים מבפנים - אין חוששין משום ייחוד, אנשים מבפנים ונשים מבחוץ - חוששין משום ייחוד. במתניתא תנא איפכא. אמר אביי: השתא דאמר רב כהנא הכי, ותנא מתניתא איפכא, אנא נעביד לחומר. אביי דייר גולפי. רבא דייר קנה.

רש"י מסכת קידושין דף פא עמוד א

גולפי - מקום קבוצת אנשים ונשים או לדרשה או לחופה היה מסדר קנקנים של חרס הרבה ביניהם שאם יבאו זה אצל זה יקשקשו וישמע קול.

המקור הבא הוא המקור הכי קדום שיש לנו שדורשת הפרדה מגדרית דוקא בשעת התפילה

אליהו רבה (איש שלום) פרשה ט

וחזקיהו ידע בדעתו שלא ימות, לפיכך נתן [דעתו] לשפוך רחמים ולבקש תחנונים לפני הקב"ה. ולמדו ממנו חכמים ארבעה דברים, שלא יעמוד אדם בבקעה להתפלל כדרך שאומות העולם [עושים], ולא יעמוד ברבים ויתפלל מפני דעת הבריות, לא יעמוד אדם בין הנשים ויתפלל מפני דעת נשים, ויקדש אדם את מחניהו ארבע אמות לצפון ארבע אמות לדרום ארבע אמות למזרח ארבע אמות למערב...

בני בנים א: לה, ר' יהודה הרצל הנקין, ישראל, המאה הכ"ב-כ"א

לכן נלע"ד שאין קרא דזכריה עוסק אלא בבתי
כנסיות ובתי מדרשות שיש בהם קדושה ולא
בשאר מקומות, ונלמד ממה שאמרו במסכת מגילה

3. המחיצה: דרישה פורמלית או תגובה לפריצות?

המקור הבא עוסק בחצר שנפרצה בשבת ומציג מחלוקת בענין טלטול בתוכה בשבת. הסוגיא מתייחסת להבדל בין מחיצות הנעשות לצניעות לבין מחיצות הנעשות כדי להקיף מרחב לצורך טלטול בשבת. אבחנה זו תהיה חשובה בדיונים מאוחרים יותר סביב המחיצה.

עירובין צג: -צד.

אתמר, כותל שבין שתי חצירות שנפל, רב אמר: אין מטלטלין בו אלא בארבע אמות, ושמואל אמר: זה מטלטל עד עיקר מחיצה, וזה מטלטל עד עיקר מחיצה. והא דרב לאו בפירוש אתמר, אלא מכללא אתמר. דרב ושמואל הוו יתבי בההוא חצר, נפל גודא דביני בניי. אמר להו שמואל: שקולו גלימא נגידו בה. אהדרינהו רב לאפיה. אמר להו שמואל: אי קפיד אבא - שקולו (הימניה) + מסורת הש"ס: [המייניי] + וקטרו בה. ולשמואל למה לי הא? הא אמר: זה מטלטל עד עיקר מחיצה, וזה מטלטל עד עיקר מחיצה! - שמואל עביד לצניעותא בעלמא.

ספר מהרי"ל (מנהגים) הלכות שבת סימן לה

בפי כל גגות איתא שמואל לצניעותא עביד, וקאי התם על מחיצה בין ב' חצרות שנפלו בשבת והתיר לפרוס סדינין בשבת. אמר מהרי"ל סג"ל מכאן פסק באבי"ה שנהגו להתיר בשבת בשעת הדרשה לפרוש טליתות לחצוץ בין אנשים ונשים לצניעותא.

מרדכי מסכת שבת פרק כירה רמז שיא

והני מילי במחיצה שאינה עשויה לצורך צניעות אבל מחיצה שעושה לצניעות בעלמא מותר כגון מחיצה שעושה בשעת הדרשה בין אנשים לנשים מותר לעשותה בשבת כדאמרין פרק כל גנות [שם דף צד א] לשמואל דעביד לצניעותא בעלמא הוא דעבד

רש"י מסכת סוכה דף נא עמוד ב

קרא אשכחו - שצריך להבדיל אנשים מנשים, ולעשות גדר בישראל שלא יבאו לידי קלקול.

בית הבחירה למאירי מסכת סוכה דף נ עמוד א

ואע"פ שהבנין כולו על ידי נביא היה ולא היה להם להוסיף סמכו בה בבנין עראי לגדור פרצות שלא להקל ראש להעמיד אנשים ונשים בערבוביא

מהרש"א חידושי אגדות מסכת סוכה דף נא עמוד ב

קרא אשכחו ודרש. פי' רש"י שלא יבואו לידי קלקול ולפי שזה התיקון לא היה צורך עבודת המקדש אלא לאפרושי מאיסורא דערוה לא הוה בכלל הכל בכתב מיד ה' וגו' וק"ל:

4. הערכת צרכים מקומיים לגבי קלות ראש בבית הכנסת

שו"ת ציץ אליעזר חלק ה סימן ג

ומקום ספיקתי כי בהרבה פעמים עיני ראו קול ההמולה של ילדים ונערים המתאספים מסביב למכשיר הזה ובעיקר לפני התחלת הנאומים, בשעה שהטכנאי מטפל בסידור המכשיר על מכונו ועל מתכונתו, וזה מלווה בשחוק וקלות ראש ושיחה בטילה, ואותו הדבר חוזר ונשנה גם כשקורה איזה קילקול באמצע הנאום, או בין נאום לנאום, והדברים מגיעים לידי כך שכמעט באותה ההתאספות נשכח לגמרי זכירת המקום הקדוש אשר המה נמצאים בו...

אבל מובן שלא כל המקומות שוים וישנם מקומות שהנהלת ביהכ"נ או מארגני האסיפה דואגים מראש שלא יגיעו לידי שום קלות ראש ע"י סידור השגחה מעולה ועין פקוחה, ובכגון דא בודאי שאין מקום חשש לאיסור, ואדרבה כדברי כתר"ה מביא דבר זה בהרבה פעמים לידי מניעת קלות ראש בביהכ"נ, כי אי שמיעת קול הנאום גורם שרבים עסוקים באותו זמן בשיחה בטלה וגורמים הפרעה בסדר ויחס של זלזול בכבוד ביהכ"נ. ובאמצעות מכשיר זה הקול נשמע לרבים ומקרב את לבם להקשיב לנאום שבודאי מטרתו לקרב לב כלם לאביהם שבשמים, שרק לנאומים כאלה יש מקום בבית הכנסת.

5. עוד שיקולים

ויקרא טו:יח

וְאִשָּׁה אֲשֶׁר יִשָּׁכַב אִישׁ אֹתָהּ שִׁכְבַּת זָרַע וְרָחֲצוּ בַמַּיִם וְטָמְאוּ עַד הָעֶרְב׃

דברים כג:יב, טו

כי תצא מחנה על איביך ונשמרת מכל דבר רע: כי יהיה בך איש אֲשֶׁר לֹא יְהִיָּה טְהוֹר מִקֶּרֶה לְיָלְהָ וְיָצָא אֶל מַחוּץ לַמַּחֲנֶה לֹא יָבֹא אֶל תוֹךְ הַמַּחֲנֶה: וְהָיָה לַפְּנוֹת עָרֵב יָרַח בַּמַּיִם וְכָבֵא הַשֶּׁמֶשׁ יָבֹא אֶל תוֹךְ הַמַּחֲנֶה: ...כִּי יִקְרָא אֶל־הַיָּד מִתְּהִלָּה בְּקֶרֶב מַחֲנֶה לְהַצִּילָה וְלִתֵּת אֶיבֶיךָ לַפְּנֵיךָ וְהָיָה מַחֲנֶיךָ קְדוֹשׁ וְלֹא יִרְאָה בְּךָ עֲרוֹת דָּבָר וְשָׁב מֵאֲחֵרֶיךָ:

ספר חסידים (מרגליות) סימן רנה
לא ינשק אדם בבית הכנסת את בנו...

R. Yosef Dov Soloveitchik, "On Seating and Sanctification" in Baruch Litvin, *The Sanctity of the Synagogue*, 116

Prayer means communion with the Master of the World, and therefore withdrawal from all and everything. During prayer man must feel alone, removed, isolated. He must then regard the Creator as an only Friend, from whom alone he can hope for support and consolation.

שמאליות בהלכה - הרב איתן טוקר

א. עבודה במקדש

תוספתא זבחים א הלכה ו

היה ר' שמעון אומי' כל שנאמ' בו יד טעון ימין וכל שלא נאמ' בו אצבע אין טעון ימין

זבחים כד.

ת"ר: באצבע ולקח - מלמד שלא תהא קבלה אלא בימין, +ויקרא + באצבע ונתן - מלמד שלא תהא נתינה אלא בימין.

תוספתא בכורות ה:ח

איטר בין בידיו בין ברגליו פסול השולט בשתי ידיו כאחת רבי פוסל וחכמים מכשירין:

בכורות מה:

מר סבר: כחישותא אתחלא בימין, ומר סבר: בריותא אתחלא בשמאל.

רש"י מסכת בכורות דף מה עמוד ב

איטר ביד פסול דכתי' וטבל אצבעו כל מקום שנא' אצבע וכהן אינו אלא ימין (זבחים דף כד) ואיטר דרגל נמי לעמוד ולשרת כתי' כדרך שאר עמידה דעיקרו בימין.

ב. מלאכה בשבת

משנה שבת יב משנה ג

הכותב שתי אותיות בין בימינו בין בשמאלו...חייב. אמר רבי יוסי לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם...

שבת קג.

בשלמא אימין ליחייב - משום דדרך כתיבה בכך, אלא אשמאל אמאי? הא אין דרך כתיבה בכך! - אמר רבי ירמיה: באטר יד שנו. ותהוי שמאל דידיה כימין דכולי עלמא, ואשמאל - ליחייב, אימין - לא ליחייב! - אלא אמר אביי: בשולט בשתי ידיו. רב יעקב בריה דבת יעקב אמר: הא מני - רבי יוסי היא, דאמר: לא חייבו שתי אותיות אלא משום רושם.

ג. תפילין

ספרי דברים פיסקה לה

על ידך, זה שמאל, אתה אומר זה שמאל או אינו אלא ימין, אף על פי שאין ראייה לדבר זכר לדבר + ישעיה מח יג + אף ידי יסדה ארץ וימיני טפחה שמים, ואומר + שופטים ה כו + ידה ליתד תשלחנה וימינה להלמות עמלים והלמה סיסרא מחקה ראשו ומחצה וחלפה רקתו, הא אין ידך האמור בכל מקום אלא שמאל. רבי נתן אומר, וקשרתם וכתבתם, מה כתיבה בימין אף קשירה בימין. רבי יוסי החרום אומר, מצינו שאף ימין קרויה יד שנאמר + בראשית מח יז + וירא יוסף כי ישית אביו יד ימינו על ראש אפרים וירע בעיניו ויתמוך יד אביו להסיר אותה מעל ראש אפרים על ראש מנשה, אם כן מה תלמוד לומר על ידך, להביא את הגדם שיהא נותן בימין.

מנחות לז. - לז:

רב אשי אמר: מידכה, כתיב בה"י, כהה. א"ל ר' אבא לרב אשי, ואימא: ידך שבכח! א"ל: מי כתיב בחי"ת? כתנאי: ידכה בה"י - זו שמאל; אחרים אומרים: ידך - לרבות את הגידים...

ת"ר: אטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו. והתניא: מניח בשמאלו שהוא שמאלו של כל אדם! אמר אביי: כי תניא ההיא, בשולט בשתי ידיו.

...אמר מר: ידך - זו קיבורת. מנלן? דת"ר: על ידך - זו גובה שביד; אתה אומר: זו גובה שביד, או אינו אלא על ידך ממש? אמרה תורה: הנח תפילין ביד והנח תפילין בראש, מה להלן בגובה שבראש, אף כאן בגובה שביד; רבי אליעזר אומר: אינו צריך, הרי הוא אומר: והיה לך לאות, לך לאות - ולא לאחרים לאות; ר' יצחק אומר: אינו צריך הרי הוא אומר: ושמתם את דברי אלה על לבבכם... וקשרתם, שתהא שימה כנגד הלב. ר' חייא רב אחא בריה דרב אויא מכוין ומנח ליה להדי ליביה. רב אשי הוה יתיב קמיה דאמימר, הוה ציריא בידיה וקא מתחזיין תפילין, אמר ליה, לא סבר לה מר: לך לאות - ולא לאחרים לאות? אמר ליה: במקום לך לאות איתמר.

רמב"ם תפילין ומזוזה וספר תורה ד: ג

איטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאל שלו, ואם היה שולט בשתי ידיו מניח אותה בשמאלו שהוא שמאל כל אדם

בית הבחירה למאירי מסכת שבת דף קג עמוד א

ממה שכתבנו במשנתנו בענין שמאל וימין למדו קצת גאונים שכל שאדם חייב לעשותו בימין כגון כוס של ברכה ולולב אטר יד ימינו עושה אותן בשמאל וכל שהיא בשמאל כגון אתרוג ותפילין עושה אותן בימין שהרי הוא נעשה על ימין שמאל ועל שמאל (שהוא) ימין ובתפילין מיהא אין נראה כן שהרי לשומה כנגד הלב הוא צריך:

ספר התרומה הלכות תפילין סימן [ריג]

תפילין שבזרוע יניח ביד שמאל דכתיב והיה לאות על ידכה יש דריש פרק הקומץ רבה דיד סתמא משמע שמאל... ואית דריש מדכתיב ידכה בה"א משמע יד כהה. ואית דריש דכתיב וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין... ואם הוא אטר מניח תפילין בימינו שהוא שמאלו ואם שולט בשתי ידיו מניח בשמאל של כל אדם... זה הכלל לעולם יניח תפילין ביד תשש כח אע"פ שכותב באותה יד דהא יד כהה דריש. ועוד דפריך ואימא יד שבכח. ומשני מי כתיב בחי"ת אלמא אחר תשוש כח אזלינן

שו"ע אורח חיים כז:

ואטר יד ימינו, אם עושה כל מלאכתו בשמאלו, מניח בשמאלו שהוא ימין של כל אדם. ואם שולט בשתי ידיו, מניח בשמאל כל אדם. ואם כותב בימינו, ושאר כל מעשיו עושה בשמאלו, או כותב בשמאל ושאר כל מעשיו עושה בימין, י"א שיניח תפילין ביד שתש כח, דבעינן יד כהה, וי"א שהיד שכותב בה היא חשובה ימין לענין זה ומניח תפילין ביד שכנגדה. (הגה: והכי נהוג).

משנה ברורה סימן כז

(כד) מניח בשמאל - ואם הניחו בימינו שהוא שמאל כל אדם אף בדיעבד לא יצא [חוט השני סימן כ"ח] ועיין בביאור הלכה:

ד. לולב

סוכה לז:

ואמר רבה: לולב בימין, ואתרוג בשמאל. מאי טעמא? הני תלתא מצות, והאי חדא מצוה.

סוכה מא - מב.

אמר אביי: לא שנו אלא שלא יצא בו, אבל יצא בו - חייב. - הא מדאגבהיה נפק ביה! - אמר אביי: כשהפכו.

רבינו חננאל שם

ואוקמה אביי כשהפך הלולב בשמאל ואתרוג בימין

רמב"ם שופר וסוכה ולולב ז: ט

משגיגיה ארבעה מינין אלו... בין בימין בין בשמאל יצא

תשובת ר' יואל הלוי מובא בשו"ת מהר"ם מרוטנברג חלק ד (דפוס פראג) סימן יב, גרמניה, המאה הי"ב

מעשה בריזבורק ששאלו לרבותינו על איטר יד ימינו אם יש לו לטול לולב בידו השמאלית. והשיבו ודאי חשובה לו כימין דעלמא כדאמר בשבת... ונראה דה"ט דלא כתיב יד ימין אלא סתמא כיון דבעי מלאכה חשובה מה לי ימין מה לי שמאל וכן נראה דהכא אינו אלא משום נטילה חשובה שנוטל ולא כלאחר יד ואם הי' נוטל בימין דידי' מחזי לדידי' כלאחר יד אבל ודאי היכא דהקפידה תורה על ימין כמו גבי מצורע ועבודה בכהן התם דוקא בימין ואפי' שולט בשתי ידיו פלוגתא דר' וחכמים (בכורות מ"ה ע"ב) אם כשר לעבודה אפי' בימין והכא אינו אלא הידור מצוה בעלמא דבדיעבד לעולם יצא וכדאמרי' (סוכה מ"ב ע"א) מדאגבי' נפיק בי' ומסיק כשהפכו מכלל דבכל ענין נפיק ואפי' בשמאל... ומתפילין נמי משמע הכי ממלתא דר' נתן דאמר מנחות (ל"ז ע"א) מה כתיבה בימין אף קשירה בימין ומהיכן משמע שהכתיבה בימין אלא סתמא כתיבה חשובה בימין בעי' שלא כלאחר יד ולא הקפידה בכך משי"ה איטר יד ימינו קושר בימינו שהוא שמאל כל אדם. לשון רבינו יואל הלוי.

ספר העיטור שער ראשון - הלכות תפילין דף נט עמוד ב, ר' יצחק ב"ר אבא מארי, מרסיליה, המאה הי"ב

ת"ר אטר מניח תפלין בימינו שהוא שמאלו והתניא בשמאלו שהוא שמאל כל אדם אמר אביי כי תניא ההיא בשולט בשתי ידיו ומסתברא לן דווקא תפלין דמדאורייתא דווקא בימין אבל לולב דמדרבנן הוא ומשום חשיבותא אטר הי"ה ככל אדם ומניח (צ"ל ונטל) לולב בימינו שהוא ימין כל אדם ואי עביד איפכא לית לן בה דלא גרע מתפלין

ספר העיטור עשרת הדיברות - הלכות לולב דף צג עמוד א

והרב יעקב ז"ל אמר עיקר ברכה לאחר נטילה הוא. דאי קודם נטילה היא דילמא פשע ויברך לבטלה. ואי נטל ליה בשמאל נפיק מיניה חורבא. וסי' מצוה הכי איתא דלאו כ"ע גמירי ואין לשנות.

ספר כלבו סימן עב, ר' אהרן ב"ר יעקב הכהן, נרבונה, המאה הי"ג-י"ד

ושולט בשתי ידיו נוטל בימין כשאר כל אדם לא בשמאל

שו"ע אורח חיים תרנא:ג

אטר נוטל לולב בימין כל אדם, ואתרוג בשמאל כל אדם; דבתר ימין ושמאל דעלמא אזלינן, ולא בתר ימין ושמאל דידיה. הגה: וי"א דאזלינן בתר ימין דידיה, ויש ליטול הלולב בימין דידיה והאתרוג בשמאל דידיה וכן נהגו, וכן עיקר; ואם היפך, יצא, ושולט בבי ידיו נוטל הלולב בימין, ואתרוג בשמאל, ככל אדם.

ה. חליצה

משנה יבמות יב:ב

חלצה... בשמאל חליצתה פסולה ורבי אליעזר מכשיר:

יבמות קד.

מ"ט דרבנן? אמר עולא: ילפינן רגל רגל ממצורע, מה להלן דימין, אף כאן דימין.

ספר מצוות גדול עשין סימן נב, ר' משה מקוצי, המאה הי"ג

כתב מורי [ר' יהודה שירליאון] אפילו הוא איטר חשוב בימין מאחר שהצריכה תורה ימין בפירוש תדע שהרי און און לרציעה שאנו למדין ימין שם אין שייך לחלק שהרי אין כח בזו יותר מבזו.

ראבי"ה ח"ד סימן תתצד

ואם איטור יד הוא הוי שמאל דידיה כימין דעלמא, כדאמרינן במנחות לגבי תפילין כמו שפירשתי בהילכות לולב. ויש מרבותינו שהחמירו לגבי יבם שאם הוא איטור ברגל ימין שיחלוץ בשתייהן במנעל של ימין בימין ובמנעל של שמאל בשמאל. ואם הוא שולט בשתי רגליו או הוא בשתי ידיה יעשה בימין.

חידושי הרמב"ן מסכת יבמות דף קד עמוד א

צריך לעיין אטר במה חולץ אי בשמאלו שהיא ימין כל אדם, או בימינו שהיא שמאל כל אדם, או אינו חולץ כלל... ואם אין לו ימין כמו שפירשנו אינו חולץ כלל, וכיון שאין גמר בדבר לא יחלוץ.

שו"ע אבן העזר קסט סעיף כה

אטר ברגלו, י"א שחולץ בשתיים, במנעל של ימין בימין, ובמנעל שמאל בשמאל. ויש מי שנסתפק לומר שאין לו תקנה (ונהגו כסברא הראשונה, וע"ל בפי' הסדר סעיף מ').

ו. כתיבת סת"ם וגטין

ספר התרומה הלכות תפילין סימן רה

וצריך לכתוב בימינו כדאמרי' סוף הקומץ רבה וקשרתם וכתבתם מה כתיבה בימין אף קשירה בימין ואפילו דיעבד פסול אם כתב בשמאל דהא תנן בפרק הבונה (קג.) הכותב בין בימינו בין בשמאלו שתי אותיות ופריך אין דרך כתיבה בשמאל ומשני בשולט בשתי ידיו אבל באטר אשמאל דעלמא חייב ולא אימין ובענין זה צריך לכתוב ס"ת תפילין ומזוזות ומגילה דנאמר בכולהו כתיבה דאין לומר דוקא בשבת דגמרינן ממשכן אינו מועיל כלאחר יד אבל בעלמא כשר אין סברא לומר כן שיכתוב ס"ת תפילין ומזוזות כהלכתן בשבת ולא יהיה חייב... וצריך לכתוב בימינו ואיטר בשמאל של עולם שהוא אליו ימין ושולט בשתי ידיו יכתוב בימין העולם...

שו"ע אורח חיים לב סעיף ה

צריך שיכתוב בימינו, אפילו אם הוא שולט בשתי ידיו. ואם כתב בשמאל, פסולים, אם אפשר למצוא אחרים כתובים בימין. ואיטר, יד שמאל דידיה הוי ימין.

משנה ברורה סימן לב ס"ק יט

(יט) הוי ימין - ע"כ אם כתב בימינו פסול כמו בשמאל דעלמא וכנ"ל אם אפשר למצוא אחרים

שו"ע אבן העזר קכג:א

ולכתחלה יכתוב הסופר בידו הימנית; ואם הוא אטר יד, יכתוב בשמאלו

בית שמואל על שולחן ערוך אבן העזר סימן קכג סעיף א

ד ולכתחיל' יכתוב בידו הימנית - לכאורה משמע בדיעבד כשר אם כתב בידו השמאלית אפילו אם אינו שולט בשתי ידיו וכן כתוב בח"מ... ועיין ב"י בא"ח סי' ל"ב שם הביא דברי התרומ' שלמד משבת לענין תפילין ספר תורה מזוזות דבכולהו כתיב כתיבה ופוסל אפילו בדיעבד אם כתב ביד שמאלית וכן כתוב בשם הגמ"י, ומ"ש בשי"ע שם דכשר אם אי אפשר למצוא אחרים משום דמביא שם דהרא"ש והסמ"ג לא כתבו דפסול בדיעבד מ"ה מחלק שם בין אם אפשר למצוא אחרים בין אם א"א מ"מ נראה אפי' אם א"א מניח בלא ברכה כי ספק ברכות להקל ולא כלבוש שכי' שם דמברך עליהם נשמע דפליגו בזה הפוסקים ודעת המכשירים לא מצינו... ומ"מ נראה דאינו כשר אלא במקום עיגון או בדיעבד דכבר ניתן...

ז. הסבה

פסחים קח.

פרקדן - לא שמיה הסיבה, הסיבת ימין - לא שמה הסיבה, ולא עוד אלא שמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה.

רשב"ם מסכת פסחים דף קח עמוד א

פרקדן. פניו כלפי מעלה ושוכב על אחוריו:

הסיבת ימין לאו שמה הסיבה. שהרי בימינו הוא צריך לאכול:

שמה יקדים. אפרקדן קאי שמתוך שצוארו שוחה לאחוריו שפוי כובע הסותם את פי הקנה נפתח ומתקפל למעלה וקנה פושט למעלה והמאכל נכנס לתוכו ונחנק כך פירש רבינו שלמה. וקשיא לי אמאי לא סמכיה להאי ולא אהסיבת ימין. ורבותי פירשו שמא יקדים קנה לוושט דושט הוי על (דרך) [צד] ימין ונפתח הכובע שעל פי הקנה מאיליו כשהוא מטה כלפי ימין ואם יכנס בו המאכל הרי סכנה שאין אוכלין ומשקין נכנסין אלא דרך הושט ולכך נראה בעיני דאהסיבת ימין קאי מדסמכיה לדידיה:

רא"ש מסכת פסחים פרק י סימן כ

פירש רשב"ם שהרי בימינו צריך לאכול ולפי זה אטר בימינו מיסב בימינו ולאידך פירושא שמא יקדים קנה לוושט קאי אהסיבת ימין אין חילוק בין אטר לאחר.

תרומת הדשן סימן קלו

ונראה דשבקינן טעמא דצריך לאכול בימין, מקמי טעמא דשמא יקדים, משום דאית ביה סכנה וחמירא סכנתא מאיסורא... ושולט בשתי ידיו נראה דפשיטא הוא לכ"ע דמיסב בשמאל, דטעמא דשמא יקדים איתא, ואידך טעמא ליתא

ספר שבולי הלקט סדר פסח סימן ריח

ואחי ר' בנימין נר"ו כתב דהאי דאמרינן שמא יקדים קנה לוושט אהסיבת ימין [נמי] קאי ולא אפרקדן [בלחוד וכן פי' רבינו שלמה זצ"ל] והכי משמע בגמרא דתני ל' בתר הסיבת ימין והטעם לפי שדרך ההסיבה להסיב על גבי המטות המוצעות על גבי קרקע אצל השלחן ומטיין ושוכבין על צדו ולפיכך הסיבת שמאל הוא עיקר ההסיבה שידו הימנית הקרובה לפה הוא למעלה ואפשר לו להוליכה לו על השלחן ולהביאה בפיו בלא סכנה אבל אם היה מסיב בצד ימין כיון שידו הימנית מלמטה שהוא שוכב ומסיב עליה אי אפשר לו להביאה לפיו ולהוליכה על השולחן אלא אם כן זוקף את עצמו ועוקם את הראש ושמא יקדים קנה לוושט ויבא לידי סכנה. ומכאן יש להוכיח שהאיטר שאינו שולט בידו הימנית או מי שהיתה ידו הימנית גדומה או שהי' בהן מומין ואי אפשר לו להביאה לפיו שידו השמאלית החשובה ימין שלו שהוא צריך להסב מצד ימין של כל אדם שהיא חשובה שמאל שלו שהרי איפשר לו להביאה אל פיו:

שו"ע אורח חיים תעב סעיף ג

כשהוא מיסב לא יטה... על ימינו, אלא על שמאלו. (ואין חילוק בין אטר לאחר).

פרי חדש סימן תעב

ואם לא היסב כך הוה ליה כאילו לא היסב

משנה ברורה סימן תעב ס"ק יא

ובדיעבד אם היסב על צד ימין יצא דימין שלו הרי הוא כשמאל כל אדם:

ח. כוס של ברכה

ברכות נא. - נא:

אמר רבי זירא אמר רבי אבהו, ואמרי לה במתניתא תנא, עשרה דברים נאמרו בכוס של ברכה... ונותנו בימין...

ספר שבולי הלקט סדר ברכות סימן קנו

וכתב אחי ר' בנימין נר"ו... שאם היה המברך איטר אוחז את הכוס בימינו שהוא שמאלו.

שו"ע אורח חיים קפג סעיף ה

יש מי שאומר שאם המברך אטר... אוחז הכוס בימינו שהוא שמאל כל אדם.

מגן אברהם סימן קפג ס"ק ט

אטר יד - צ"ע דבסי' תרנ"א סתם הרב"י דאזלינן בתר ימין דעלמא הואיל ונטילת לולב בימין הוא דרבנן וכ"ש הכא דכוס של ברכה עיקרו מדרבנן דיש לנו לילך בתר ימין דעלמא... ומ"מ נ"ל לנהוג כן כמ"ש רמ"א גבי לולב:

פרי מגדים אשל אברהם סימן קפג ס"ק ט

ושולט בשתי ידיו נוטל הכוס בימין כמו לולב....

גבולות: מגע מיני מחוץ לנישואין

הרב איתן טוקר

מבוא: הבעיה

שו"ע אה"ע א סעיף ג-ד

מצוה על כל אדם שישא אשה בן י"ח, והמקדים לישא בן י"ג, מצוה מן המובחר, אבל קודם י"ג לא ישא דהוי כזנות. ובשום ענין לא יעבור מעשרים שנה בלא אשה. ומי שעברו עליו כ' שנה ואינו רוצה לישא, ב"ד כופין אותו לישא כדי לקיים מצות פריה ורביה. מיהו אם עוסק בתורה וטרוד בה, ומתירא לישא אשה כדי שלא יטרח במזונו ויתבטל מן התורה, מותר להתאחר...ומי שחשקה נפשו בתורה, כבן עזאי, תמיד, ונדבק בה כל ימיו, ולא נשא אשה, אין בידו עון, והוא שלא יהא יצרו מתגבר עליו.

ספר חסידים (מרגליות) סימן קעו

מעשה באחד ששאל מי שיצרו מתגבר עליו וירא פן יחטא לישכב עם אשת איש או עם אשתו נדה או שאר עריות האסורות לו אם יכול להוציא זרעו כדי שלא יחטא והשיב לו באותה שעה יש לו להוציא שאם א"א מוטב שיוציא ש"ז ואל יחטא באשה. אבל צריך כפרה ישב בקרח בימי החורף או יתענה ארבעים יום בימי החמה.

5. גירסת שיח שרפי קודש חלק א,
עמ' 42-43:

א. יחסי מין מחוץ לנישואין ובלי התחייבות

1. תורה

שמות כב: טו-טז

וכי פתחה איש בתולה אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה וְשָׁכַב עִמָּה מֵהָרָג, מִהֲרַגְנָהּ לוֹ לְאִשָּׁה: אִם מָצָאן מֵאָן אֲבִיהָ לְתַתָּהּ לוֹ כְּסָף יִשְׁקַל כְּמֹהַר הַבְּתוּלָה:

דברים כב: כח-כט

כִּי מָצָא אִישׁ נַעַר בְּתוּלָה אֲשֶׁר לֹא אֶרְשָׁה וְתַפְּסָהּ וְשָׁכַב עִמָּה וְנִמְצָאוּ: וְנָתַן הָאִישׁ הַשֹּׁכֵב עִמָּה לְאָבִי הַנַּעַר חֲמִשִּׁים כֶּסֶף וְלוֹ תְהִיָּה לְאִשָּׁה תַּחַת אֲשֶׁר עָנָה לֹא יוּכַל לְשַׁלְּחָהּ כָּל יְמֵיו:

ויקרא יט: כט

אל תחלל את בתך להזנותה ולא תזנה הארץ ומלאה הארץ זמה:

ויקרא כא: ז, ט

אִשָּׁה זָנָה וְחָלְלָה לֹא יִקְחוּ...וּבַת אִישׁ כַּהֵן כִּי תַחַל לְזָנוֹת אֶת אֲבִיהָ הִיא מְחַלְלַת בָּאֵשׁ תִּשְׂרָף:

דברים כג: יח

לֹא תִהְיֶה קְדֻשָּׁה מִבְּנוֹת יִשְׂרָאֵל וְלֹא יִהְיֶה קֹדֶשׁ מִבְּנֵי יִשְׂרָאֵל:

2. חז"ל: מהן הגישות השונות ואיך הן מתבססות (או לא) על המקרא

*ספרא קדושים פרשה ג פרק ז

אל תחלל את בתך להזנותה יכול לא יתננה ללוי ולא יתננה לישראל תלמוד לומר להזנותה, לא אמרתי אלא חילול שהוא לשם זנות, ואיזה זה זה המוסר (דין) לחבירו בתו פנויה שלא לשם אישות, וכן המוסרת עצמה שלא לשם אישות.

*ספרא אמור פרשה א פרק א

(ז) אשה זונה רבי יהודה אומר זונה זו איילונית וחכמים אומרים אין זונה אלא גיורת ומשחררת ושנבעלה בעילת זנות רבי אלעזר אומר אף הפנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות.

תוספתא קידושין א הלכה ד

...זמה היא ר' לעזר או' זה פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות ר' לעזר אומ' מנין שענוש לפני מקום כבא על אשה ואמה נאמ' כאן זמה ונאמ' להלן ואיש אשר יקח את אשה ואת אמה זמה היא ר' ליעזר בן יעקב אומ' מתוך שבה על נשים הרבה ואין ידוע על אי זו מהן בא והיא שקיבלה מאנשים הרבה ואין ידוע מאי זה מהן קיבלה נמצא זה איש נושא את בתו וזה נושא את אחותו נמצא כל העולם מתמזרין לכך נאמ' ומלאה הארץ זמה

בבלי סנהדרין נ:-נא.

תנו רבנן: +ויקרא כ"א+ ובת איש כהן כי תחל, יכול אפילו חללה את השבת - תלמוד לומר +ויקרא כ"א+ לזנות - בחילולין שבזנות הכתוב מדבר. יכול אפילו פנויה - נאמר כאן אביה ונאמר להלן אביה, מה להלן - זנות - עם זיקת הבעל, אף כאן - זנות עם זיקת הבעל. או אינו אומר אביה אלא להוציא את כל האדם? כשהוא אומר +ויקרא כ"א+ היא מחללת - הוי כל אדם אמור, הא מה אני מקיים אביה? נאמר כאן אביה ונאמר להלן אביה מה להלן - זנות עם זיקת הבעל, אף כאן - זנות עם זיקת הבעל...

"יכול אפילו פנויה" - הא לזנות כתיב! - כדרכי אלעזר, דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשום אישות עשאה זונה.

*בבלי יבמות סא:

...והתניא: זונה - זונה כשמה, דברי רבי אליעזר; רבי עקיבא אומר: זונה - זו מופקרת; רבי מתיא בן חרש אומר: אפי' הלך בעלה להשקותה ובא עליה בדרך - עשאה זונה; רבי יהודה אומר: זונה - זו אילונית; וחכמים אומרים: אין זונה - אלא גיורת, ומשחררת, ושנבעלה בעילת זנות; ר' אל(ני)עזר אומר: פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות - עשאה זונה... אמר רב עמרם: אין הלכה כרבי אלעזר.

*בבלי סנהדרין כא.

"ויקח דוד עוד פלגשים ונשים בירושלים"...מאי נשים ומאי פלגשים? - אמר רב יהודה אמר רב: נשים, בכתובה ובקידושין, פלגשים - בלא כתובה ובלא קידושין.

*בבלי יבמות לז:

...רב כי איקלע לדרדשיר, [מכריז] ואמר: מאן הויא ליומא? ורב נחמן כי איקלע לשכנציב, [מכריז] ואמר: מאן הויא ליומא?...תנא, רבי אליעזר בן יעקב אומר: לא ישא אדם אשתו ודעתו לגרשה, משום שנאמר: +משלי ג'+ אל תחרש על רעך רעה והוא יושב לבטח אתך.

מסכתות קטנות מסכת כלה פרק א הלכה י

...עשרה הן כממזרין...בני גרושת הלב...

הר"ן מסכת נדרים דף כ עמוד ב

בני גרושת הלב - שגמר בלבו לגרשה.

שו"ע אה"ע כה סעיף ח

לא יבא על אשתו...אם גמר בלבו לגרשה, אע"פ שאינה שנואה לו, לא יבא עליה.

בית שמואל אבן העזר סימן כה ס"ק ט

אם גמר בלבו לגרשה - כתב בפרישה דאיירי דהיא א"י מזה דאל"כ ליכא איסור דהא מותר לישא אשה על זמן קצוב אי נמי דוקא אם הודיע קודם הנשואין מותר אבל אחר הנשואין לא מהני ועיין ר"ס קי"ט מ"ש:

3. דעות הראשונים והאחרונים

רש"י ויקרא פרק יט פסוק כט

(כט) אל תחלל את בתך להזנותה - במוסר בתו פנויה לביאה שלא לשם קידושין:

רמב"ן ויקרא פרק יט פסוק כט

ולא הבינותי דעתו, שאין זנות בתורה בפנויה, שהלכה פסוקה היא (יבמות סא ב) פנוי הבא על פנויה שלא לשם אישות לא עשאה זונה, ומפורש אמרו בסנהדרין (נ ב), ובת איש כהן כי תחל לזנות (להלן כא ט), יכול אפילו פנויה, והקשו והא "לזנות" כתיב, ותירצו כרבי אליעזר דאמר פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות עשאה זונה. וכן אמרו, אשה זונה וחללה לא יקחו (להלן כא ז), שאינו בפנויה, אלא גיורת ומשוחררת או שנבעלה בעילת זנות ממני שאין קדושין תופסין בה כמו שמפורש ביבמות (שם) ובסיפרא (אמור פרק א ז), אשה זונה ר' יהודה אומר זו אילונית, וחכמים אומרים אין זונה אלא הגיורת ומשוחררת ושנבעלה בעילת זנות, ר' אליעזר אומר אף פנוי הבא על הפנויה שלא לשם אישות. וכך אמרו (תמורה כט ב) לענין לא תביא אתנן זונה (דברים כג יט), שאינו בפנויה כלל:

אבל הברייתא השנויה בת"כ (פרק ז א) והנוכרת במסכת סנהדרין (עו א), או שהיא כרבי אליעזר ואינה הלכה, או שהיא במוסר את בתו למי שאין לו אישות כגון כותי ועבד וחייבי כריתות ומיתות בית דין שזה נקרא זנות לדעת חכמים, וזהו שאמרו במוסר את בתו פנויה שלא לשם אישות, כלומר למי שאי אפשר להיות אישות ביניהם...

רשב"ם דברים פרק כג פסוק יח

(יח) קדשה - זונה, פנויה מנאפת:

קדש - בא על פנויות בלא כתובה וקידושין ולא מיוחדת לו כפלגשים:

*רמב"ם הלכות אישות א הלכה א, ד

קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא לישא אותה מכניסה לביתו ובוועלה בינו לבין עצמו ותהיה לו לאשה, כיון שנתנה תורה נצטוו ישראל שאם ירצה האיש לישא אשה יקנה אותה תחלה בפני עדים ואחר כך תהיה לו לאשה שנאמר +דברים כ"ב+ כי יקח איש אשה ובא אליה...

קודם מתן תורה היה אדם פוגע אשה בשוק אם רצה הוא והיא נותן לה שכרה ובוועל אותה על אם הדרך והולך לו, וזו היא הנקראת קדשה, משנתנה התורה נאסרה הקדשה שנאמר +דברים כ"ג+ לא תהיה קדשה מבנות ישראל, לפיכך כל הבוועל אשה לשם זנות בלא קידושין לוקה מן התורה מפני שבעל קדשה.

*השגת הראב"ד שם

א"א אין קדשה אלא מזומנת והיא המופקרת לכל אדם אבל המייחדת עצמה לאיש אחד אין בה לא מלקות ולא איסור לאו והיא הפילגש הכתובה.. ויש ספרים שכתוב בהם (סנהדרין כא) פילגשים קדושין בלא כתובה, מ"מ אין איסור לאו אלא במזומנת עצמה לכל אדם, שאם כדבריו מפתה היאך משלם עליה ממון והלא לוקה עליה אלא ודאי משהוצרכה לפיתוי אינה קדשה.

רמב"ם נערה בתולה ב הלכה יז

אני אומר שזה שני +ויקרא י"ט כ"ט+ בתורה אל תחלל את בתך להזנותה, שלא יאמר האב הואיל ולא חייבה תורה מפתה ואונס אלא שיתן ממון לאב הריני שוכר בתי הבתולה לזה לבוא עליה בכל ממון שארצה או אניח זה לבוא עליה בחנם שיש לאדם למחול וליתן ממון לכל מי שירצה לכך נאמר אל תחלל את בתך להזנותה. שזה שחייבה תורה לאונס ולמפתה ממון לא מלקות בשאירע הדבר מקרה שלא מדעת אביה ולא הכינה עצמה לכך שדבר זה אינו הווה תמיד ואינו מצוי אבל אם הניח זה בתו הבתולה מוכנת לכל מי שיבוא עליה גורם שתמלא הארץ זמה ונמצא האב נושא בתו והאח נושא אחותו שאם תתעבר ותלד לא יודע בן מי הוא. והמכין בתו לכך הרי היא קדשה ולוקה הבוועל והנבעלת משום לא תהיה קדשה ואין קונסין אותו שלא חייבה תורה קנס אלא לאונס ומפתה אבל זו שהכינה עצמה לכך בין מדעתה בין מדעת אביה הרי זו קדשה, ואיסור קדשה אחד הוא בין בבתולה בין בבעולה ולפיכך אמרו חכמים שהיוצא עליה שם רע בילדותה אין לה קנס כמו שבארנו שהרי זו בחזקת שהפקירה עצמה לדבר זה ברצונה.

השגת הראב"ד שם

והמכין בתו לכך הרי זו קדשה ולוקה הבוועל והנבעלת. א"א אין דעתי מסכמת לזה שאין קדשה אלא העומדת בקובה של זונות וכן אמרו בספרי לא תהיה קדשה אזהרה למזנה כענין שנאמר (ברא' לח) לא היתה בזה קדשה, ושם נאמר הקדשה היא בעינים על הדרך.

*רמב"ם הלכות מלכים ד: ד

וכן לוקח מכל גבול ישראל נשים ופילגשים, נשים בכתובה וקדושין, ופילגשים בלא כתובה ובלא קידושין אלא ביחוד בלבד קונה אותה ומותרת לו, אבל ההדיוט אסור בפילגש

שו"ע אה"ע ו סעיף ח

וכן הבא על הפנויה, אפי' היתה קדשה שהפקירה עצמה שהיא במלקות, לא נעשית זונה ולא נפסלה מכהונה

שו"ע אה"ע כו סעיף א

אין האשה נחשבת אשת איש אלא על ידי קדושין שנתקדשה כראוי, אבל אם בא עליה דרך זנות, שלא לשם קדושין, אינו כלום. ואפילו בא עליה לשם אישות בינו לבינה, אינה נחשבת כאשתו, ואפילו אם ייחדה לו, אלא אדרבא כופין אותו להוציאה מביתו. הגה: דבודאי בושא היא מלטבול, ובא עליה בנדתה (טור). אבל אם מייחד אליו אשה וטובלת אליו, יש אומרים שמוותר והוא פלגש האמורה בתורה (הראב"ד וקצת מפרשים). וי"א שאסור, ולוקין על זה משום לא תהיה קדשה (דברים כג, יח) (הרמב"ם והרא"ש והטור).

ב. מגע מיני בלי יחסים גמורים

1. חז"ל

*ספרא אחרי מות פרשה ט

(ב) ואל אשה בנידת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה, אין לי אלא שלא יגלה מנין שלא תקרב תלמוד לומר לא תקרב אין לי אלא נידה בל תקרב בל תגלה, מנין לכל העריות בל תקרבו ובל תגלו, תלמוד לומר לא תקרבו לגלות... (כא) העושות מה ת"ל לפי שנאמר לא תקרבו יכול יהיו חייבים כרת על הקריבה תלמוד לומר העושות ולא הקריבות...

*בבלי שבת יג.

איבעיא להו: נדה, מהו שתישן עם בעלה היא בבגדה והוא בבגדו? [אמר רב יוסף, תא שמע: העוף עולה עם הגבינה על השלחן ואינו נאכל, דברי בית שמאי. בית הלל אומר: לא עולה ולא נאכל. - שאני התם דליכא דיעות. הכי נמי מסתברא, דהיכא דאיכא דיעות שאני, דקתני סיפא, רבן שמעון בן גמליאל אומר: שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד, זה אוכל בשר וזה אוכל גבינה - ואין חוששין. - ולאו אתמר עלה, אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל: לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה, אבל מכירין זה את זה - אסורים. והני נמי - מכירין זה את זה נינהו - הכי השתא! התם - דיעות איכא, שינוי ליכא. הכא - איכא דיעות, ואיכא שינוי. איכא דאמרי: תא שמע, רבן שמעון בן גמליאל אומר: שני אכסניים אוכלין על שלחן אחד, זה בשר וזה גבינה. ואתמר עלה, אמר רב חנין בר אמי אמר שמואל: לא שנו אלא שאין מכירין זה את זה, אבל מכירין זה את זה - אסור. והני נמי - מכירין זה את זה נינהו. - התם - דיעות איכא, שינוי ליכא, הכא - איכא דיעות ואיכא שינוי. תא שמע: לא יאכל הזב עם הזבה משום הרגל עבירה. - הכי נמי: דיעות - איכא, שינוי ליכא. [תא שמע: +יחזקאל יח+ ואל ההרים לא אכל ועיניו לא נשא אל גלולי בית ישראל ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב, מקיש אשה נדה לאשת רעהו. מה אשת רעהו - הוא בבגדו והיא בבגדה אסור, אף אשתו נדה - הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. שמע מינה. ופליגא דרבי פדת, דאמר רבי פדת: לא אסרה תורה אלא קורבה של גלוי עריות בלבד, שנאמר +ויקרא יח+ איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. עולא כי הוי אתי מבי רב הוה מנשק להו לאחוותייה אבי חדייהו, ואמרי לה אבי ידייהו. ופליגא דידיה אדידיה, דאמר עולא: אפילו שום קורבה אסור, משום לך לך אמרי נזירא סחור סחור, לכרמא לא תקרב.

בבלי יבמות נה:

...תניא: "ו[ושכב איש אתה] שכבת זרע" - פרט לדבר אחר. מאי דבר אחר? אמר רב ששת: פרט לשקינא לה שלא כדרכה. א"ל רבא: משכבי אשה כתיב! אלא אמר רבא: פרט לשקינא לה דרך אברים. א"ל אביי: פריצותא אסור רחמנא? אלא אמר אביי: פרט לשקינא לה בנשיקה. הניחא למ"ד העראה - זו הכנסת עטרה, אלא למ"ד זו נשיקה, מאי איכא למימר? אלא, לעולם לשקינא לה דרך אברים, ואיצטריך, סד"א בקפידא דבעל תלה רחמנא, והא קא קפיד, קמ"ל.

*בבלי סנהדרין עה.

אמר רב יהודה אמר רב: מעשה באדם אחד שנתן עיניו באשה אחת, והעלה לבו טינא. ובאו ושאלו לרופאים, ואמרו: אין לו תקנה עד שתבעל. אמרו חכמים: ימות, ואל תבעל לו. - תעמוד לפניו ערומה? - ימות ואל תעמוד לפניו ערומה. - תספר עמו מאחורי הגדר? - ימות ולא תספר עמו מאחורי הגדר. פליגי בה רבי יעקב בר אידי ורבי שמואל בר נחמני. חד אמר: אשת איש היתה, וחד אמר: פנויה היתה. בשלמא למאן דאמר אשת איש היתה - שפיר. אלא למאן דאמר פנויה היתה מאי כולי האי? - רב פפא אמר: משום פגם משפחה. רב אחא בריה דרב איקא אמר: כדי שלא יהו בנות ישראל פרוצות בעריות. ולינסבה מינסבי! - לא מיייתבה דעתיה, כדרכי יצחק, דאמר רבי יצחק: מיום שחרב בית המקדש ניטלה טעם ביאה וניתנה לעוברי עבירה, שנאמר +משלי ט'+ מים גנובים ימתקו ולחם סתרים ינעם.

תלמוד ירושלמי מסכת שבת פרק יד [דף יז טור ב]

כהדא חד בר נש רחם איתא ביומוי דרבי אלעזר וסכן. אתון שאלון ליה מהו תיעבור קומוי וייחי? אמר: ימות ולא כן. מהו ישמע קלה ולא ימות? אמר: ימות ולא כן. מה הוות? רבי יעקב בר אידי ורבי יצחק בר נחמן: חד אמר אשת איש, וחורנה אמר פנויה. מאן דאמר אשת איש ניחא, ומאן דאמר פנויה והא בר כוחא נגרא רחם איתא ביומוי דר' אלעזר ושרא ליה כאן בפנויה וכאן באשת איש ואפילו תימר כאן וכאן בפנויה תיפתר שנתן עיניו בה עד שהיא אשת איש. אית דבעי מימר איתא רבה הוות ולא מנסבה וכל מה דהוא מעבד באיסור הוה מעבד בגין כן אסר ליה.

2. רמב"ם

ספר המצוות לרמב"ם מצות לא תעשה שנג

והמצוה השנייה היא שהזהירנו מקרוב לאחת מכל אלו העריות ואפילו בלא ביאה. כגון חבוק ונשיקה והדומה להם מפעולות הזנות. והוא אמרו יתעלה באזהרה מזה (אח"י יח ו) איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. כאילו יאמר לא תקרבו מהן קירוב יביא לגלות ערוה. ולשון ספרא...

*רמב"ם הלכות איסורי ביאה כא הלכה א, ג, ו

כל הבא על ערוה מן העריות דרך איברים או שחבק ונשק דרך תאוה ונהנה בקרוב בשר הרי זה לוקה מן התורה, שנאמר לבלתי עשות מחקות התועבות וגוי' ונאמר לא תקרבו לגלות ערוה, כלומר לא תקרבו לדברים המביאין לידי גילוי ערוה... והדברים האלו אסורין בחייבי לאוין, ומותר להסתכל בפני הפנויה ולבדקה בין בתולה בין בעולה, כדי שיראה אם היא נאה בעיניו ישאנה ואין בזה צד איסור ולא עוד אלא שראוי לעשות כן, אבל לא יסתכל דרך זנות... המחבק אחת מן העריות שאין לבו של אדם נוקפו עליהן או שנשק לאחת מהן כגון אחותו הגדולה ואחות אמו וכיוצא בהן אע"פ שאין שם תאוה ולא הנאה כלל הרי זה מגונה ביותר ודבר אסור הוא ומעשה טפשים הוא, שאין קריבין לערוה כלל בין גדולה בין קטנה חוץ מהאם לבנה והאב לבתו.

*פירוש המשנה לרמב"ם מסכת סנהדרין פרק ז משנה ד

ובעילת האשה הפנויה חייבין עליה מלקות ואף על פי שאינה נפסלת לכהונה ואינה נקראת זונה, אבל בעילת הפנויה דרך איברין ושאר הדרכים שאמרנו שחייבין עליהן מלקות בערוה אין חייבין עליהן מלקות בפנויה לפי שעצם ביאתה במלקות כמו שביארנו, אבל כל אותם הדברים אסורים ואינם מותרים בשום אופן.

3. רמב"ן

*השגות הרמב"ן לספר המצוות מצות לא תעשה שנג

כתב הרב והמצוה שלש מאות וחמשים ושלוש שנמנעו מהתעדן באחת מכל אלה העריות ואפילו בלא ביאה כגון חבוק ונשוק והדומה להם מפעולות המעמיקים בזמה... אבל כפי העיון בתלמוד אין הדבר כן שיהיה בקריבה שאין בה גלוי ערוה כגון חבוק ונשוק לאו ומלקות. שהרי בגמר שבת (יג א) שאלו בנדה אם מותר שישכב בעלה עמה במטה אחת היא בבגדה והוא בבגדו והיו מהם מי שאסר והעלו ופליגא דרבי פדת דאמר רבי פדת לא אסרה תורה אלא קריבה שלגלוי ערוה בלבד שנא' איש איש אל כל שאר בשרו לא תקרבו לגלות ערוה. והנה אין לא תקרבו לגלות ערוה נדרש להם לאו בפני עצמו כברייתא השנויה בספרא אבל ידרשוהו בקריבה שלגלוי ערוה בלבד... כי אצלם זה האיסור מדרבנן, או יהיה מן התורה דכל דמתהני מאיסורא איסורא הוא כענין בחצי שיעור, אבל אין זה עיקר מדרש בלאו הזה אלא קרא אסמכתא בעלמא והרבה מאד כן בספרא ובסיפרי. ודע כי הקריבה לאשה בכתוב תאמר על הביאה כענין (תצא כב) ואקרב אליה ולא מצאתי לה בתולים וכתוב (ישעי' ח) ואקרב אל הנביאה ותהר ותלד בן... וכן ואשה אשר תקרב אל כל בהמה לרבעה אותה (קדושים כ) אינו אלא קריבה שלרביעה. ואולי תקשה ותאמר לי כי זה החכם רבי פדת הוא הסובר כן אבל שאר החכמים שחלוקים עליו סוברים כי הקריבה אע"פ שאינה שלגלוי עריות אסורה מן התורה שלכך אמרו ופליגא דרבי פדת, דע שאין מחלוקת רבי פדת וחביריו בזה אבל המאמר היה על שאלתם בנדה אם מותרת לשכב עם בעלה במטה אחת היא בבגדה והוא בבגדו ואע"פ שיש בישינים במטה אחת קריבה וחמום זה מזה כענין (קהלת ד) אם ישכבו שנים וחס להם וכל שישנים במטה אחת אי אפשר להם בלא נגיעה... ויש בהם עוד חשש ביאה ובא רב יוסף לאסור מטעם חשש הביאה כדרך שאסרו בעוף שלא יעלה עם הגבינה בשלחן אחד ואע"פ שאפילו האכילה מדבריהם וכל שכן בכאן ששכיבתן במטה אחת קרוב לבא לידי ביאה ודחינו זה משום דאיכא שנוי ודעות ואחר כך באנו ואסרנו הדבר מפני שיש בשכיבתן במטה אחת קריבה והנאה זה מזה. ואמרו במדרש הכתוב ביחזקאל (יח) ואת אשת רעהו לא טמא ואל אשה נדה לא יקרב מקיש אשה נדה לאשת רעהו מה אשת רעהו הוא בבגדו והיא בבגדה אסור אף אשתו נדה הוא בבגדו והיא בבגדה אסור. כלומר שהדבר ידוע שבאשת רעהו אסור הוא לעשות כן אפילו ההסתכלות בה אסור וקולה ערוה (ברכו' כד א) והכתוב מזהיר ממנה (משלי ה) הרחק מעליה דרךך ואל תקרב אל פתח ביתה שאפילו בלא ייחוד שאינן באין עתה לידי עברה מנעונו הכתובים מזה, ואם כן אף הנדה והעריות שלשאר אסורות לגמרי מטעם הקריבה ואפילו לא יבאו לידי אסורי ביאה משום שינוי ודעות ועל זה אמרו ופליגא דרבי פדת שהוא סובר שאין אסור בעריות שלשאר אלא בגלוי הערוה ואם כן לא הוקשו לאשת איש שהכל מודים בה שהוא אסור שהרי שלמה צווח כן. והזכירו (שבת יג א) בעולא נמי שאין לו ההיקש הזה לפי שהיה מנשק באחיותיו בהפסק ושינוי אבי ידיהו שלא כדרך הנושקין להכרא ואע"פ שהוא אסור באשת איש. והנה כולם אין להם המדרש הזה מלא תקרבו לגלות ערוה והאוסר מביא אותו מהקש הכתוב שביחזקאל ור' פדת ועולא מתירין. ומה שאמר ר' פדת לא אסרה תורה, ירצה בו שאינו אסור כלל. כאמרם (מגלה כב ב) לא אסרה תורה אלא פשוט ידים ורגלים ואמרם (ר"ה כד ב) לא אסרה תורה אלא דמות ארבע פנים בהדי הדדי. ואמרו עוד (ב"מ סט ב) כל כי האי רבייתא ליכול לא אסרה תורה אלא רבית הבאה מלוה למלוה.

והנה לדעתי הברייתא השנויה בספרא אינה אלא לאיסור השכיבה בקירוב בשר כשיהיו שניהם ערומים וקרא אסמכתא בעלמא משום חשש ביאה...

והעולה מכל זה שלא נמנה ענין הקריבה לאו בפני עצמו. אלא קריבה שלגלוי ערוה אסר הכתוב. וכך אמרו עוד בסנהדרין בגמרא דבני מערבא (פ"ז סה"ז) כתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב לגלות ערותה אמר רבי יוסי ברי' בון היא בל תקרב היא בל תגלה:

שו"ע אה"ע כא סעיף א

צריך אדם להתרחק מהנשים מאד מאד. ואסור לקרוץ בידי או ברגליו ולרמוז בעיניו לאחד מהעריות. ואסור לשחוק עמה, להקל ראשו כנגדה או להביט ביופיה. ואפילו להריח בבשמים שעליה אסור. ואסור להסתכל בנשים שעומדות על הכביסה. ואסור להסתכל בבגדי צבעונים של אשה שהוא מכירה, אפי' אינם עליה, שמא יבא להרהר בה. פגע אשה בשוק, אסור להלך אחריה, אלא רץ ומסלקה לצדדין או לאחוריו. ולא יעבור בפתח אשה זונה, אפילו ברחוק ארבע אמות. והמסתכל אפילו באצבע קטנה של אשה ונתכוין ליהנות ממנה, כאלו נסתכל בבית התורף (פ"י ערוה) שלה. ואסור לשמוע קול ערוה או לראות שעה. והמתכוין לאחד מאלו הדברים, מכין אותו מכת מרדות. ואלו הדברים אסורים גם בחייבי לאוין...

שו"ע אבן העזר כו סעיף א

אין האשה נחשבת אשת איש אלא על ידי קדושין שנתקדשה כראוי, אבל אם בא עליה דרך זנות, שלא לשם קדושין, אינו כלום. ואפילו בא עליה לשם אישות בינו לבינה, אינה נחשבת כאשתו, ואפילו אם ייחדה לו, אלא אדרבא כופין אותו להוציאה מביתו. הגה: דבודאי בושה היא מלטבול, ובא עליה בנדתה (טור). אבל אם מייחד אליו אשה וטובלת אליו, יש אומרים שמותר והוא פלגש האמורה בתורה (הראב"ד וקצת מפרשים). וי"א שאסור, ולוקין על זה משום לא תהיה קדשה (דברים כג, יח) (הרמב"ם והרא"ש והטור).

*שו"ת חיים שאל חלק א סימן צ

ומצאתי...משם הריטב"א...ואע"ג דחזינן דדוד גזר על הפנויה מותר לו לבא על פלגשו מאחר דדמיא פורת' לאשת איש שהרי היא מיוחד' לו אבל אם בא איש אחד דעלמא על פלגש חבירו לא מחייב מיתה משום דלאו אשת איש גמורה היא דהא לא מקדשא לההוא גברא שהיא עומדת תחתיו עכ"ל. ומעתה ל"ק על הרמב"ן וסיעתו דאין טעם לומר שגזרו על יחוד הפנויה במקרה וכו' כמ"ש הרדב"ז דודאי טעם יש בדבר לחלק ביניהם כמ"ש הריטב"א.